

Åtgärdsplan 2020-2025

Naturvårdsprogram för Alingsås kommun

Antaget av kommunfullmäktige xxxx-xx-xx §xx

Naturvårdsprogrammet och dess bilagor

Naturvårdsprogram – Mål och strategier 2020-2025

Här preciseras lokala naturvårdsmål och strategier.

Målen är uppdelade i tre teman:

- En rik och levande natur
- Naturanpassad samhällsbyggnad
- Kunskapsspridning och medborgarsynpunkt

Bilaga 1 – Åtgärdsplan

I åtgärdsplanen beskrivs åtgärder som Alingsås kommun behöver vidta för att kunna uppnå de mål som finns beskrivna i det här dokumentet.

Bilaga 2 – Checklistor för naturvård i den fysiska planeringen

Checklistorna ska användas i den fysiska planeringen och exploatering av mark och vattenområden. Dessa kommer att renodlas, uppdateras och förtydligas allt eftersom de används.

Bilaga 3 – Naturen i Alingsås kommun med objektskatalog

Här görs en djupare beskrivning av naturen i Alingsås kommun och samtliga skyddade områden. Denna bilaga riktar sig till såväl tjänstepersoner som allmänheten och syftet är att vara ett fördjupningsunderlag och en inspirationskälla.

Objektskatalogen innehåller korta beskrivningar av olika naturområden med höga naturvärden. Den här bilagan är ett levande dokument och kommer att uppdateras löpande allt eftersom nya inventeringar görs.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade den 26 februari 2020 (§26)

- Naturvårdsprogram för Alingsås kommun 2020-2025 mål och strategier antas.
- Miljöskyddsnämnden får i uppdrag att samordna naturvårdsprogrammets genomförande.
- Miljöskyddsnämnden får i uppdrag att se över åtgärdsplanen och återkomma med förslag på vilka åtgärder som kan genomföras inom befintlig ram.

Kommentar

Sedan Naturvårdsprogrammet antogs i februari 2020 har det bildats en samhällsplaneringsenhet på Tillväxtavdelningen på Kommunledningskontoret. I och med det har ansvaret för den strategiska samhällsplaneringen flyttats från Samhällsbyggnadskontoret till Kommunledningskontoret, detta innebär också att Kommunledningskontoret och Kommunstyrelsen behöver beakta naturvårdsfrågorna i ännu högre grad. I detta avseende krävs samverkan med Samhällsbyggnadsförvaltningen och Miljöskyddsnämnden som har det övergripande ansvaret för naturvårdsfrågorna.

Sammanfattning

I den här åtgärdsplanen konkretiseras åtgärder som behövs för att vi ska nå de naturvårdsmål som antagits i Naturvårdsprogrammet.

Åtgärdsplanen följer samma indelning som naturvårdsmålen:

- En rik och levande natur
- Naturanpassad samhällsbyggnad
- Kunskapsspridning och medborgarsynpunkt

Många åtgärder kan göras inom befintlig ram. Flertalet åtgärder innebär att ändra arbetssätt, tänka kreativt och implementera nya lösningar.

Andra viktiga åtgärder kräver utökad finansiering för att kunna genomföras, dessa presenteras i Bilaga till åtgärdsplanen.

En rik och levande natur

Åtgärderna främjar bl.a. följande ekosystemtjänster:

- Livsmiljöer
- Primärproduktion
- Livsmedel, råvaror och bioenergi
- Skadedjursbekämpning
- Pollinering
- Genetiska resurser
- Stadig och säker mark
- Klimatreglering
- Kollagring
- Översvämningsskydd
- Vattenrening
- Vattenreglering och vattenmagasinering
- Naturupplevelser, rekreation och turism
- Forskning och utbildning

Åtgärderna inom en rik och levande natur bidrar till att främja ekosystemtjänster, till att nå nationella miljömål och globala hållbarhetsmål.

Åtgärderna bidrar främst till att nå miljömålen:

- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Myllrande våtmarker
- Ett rikt växt- och djurliv

Åtgärderna bidrar främst till följande globala mål:

- 6. Rent vatten och sanitet
- 15. Ekosystem och biologisk mångfald

A. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

A1. Utveckla och restaurera värdefulla naturmiljöer.

1. Verka för fortsatt hävd av befintliga slåtterängar, samt restaurera och nyskapa ängsmarker.
2. Restaurera och nyskapa våtmarker.
3. Skyddsvärda träd och efterträdare ska frihuggas.
4. Blomrika miljöer för pollinerare kan skapas genom att omvandla tätortsnära gräsmarker till slåtterängar.
5. Säkra att bevarandestatus för kommunens ansvarsarter och ansvarsnaturtyper förbättras.

1. Park och naturenheten slår ett antal befintliga slåtterängar, framför allt vid Hjortgården. Parkmark som traditionellt har varit kortgräsytor är idag omställda och slås som slåtteräng, ytor som är magrare och har mer örter har valts ut, andelen av dessa ytor har ökat de senaste 2 åren.
2. Att restaurera våtmarker är något vi får ta med oss framåt i arbetet. Det kommer troligtvis främst att handla om att skapa nya våtmarker/dagvattendammar, i samband med detaljplaner eller annat exploaterings/restaureringsarbete. Detta är även en viktig klimatåtgärd, både för att binda koldioxid men även som vattenhållande vid översvämning och vattenreservoar för naturen under torrperioder.
3. Park och natur ser över skyddsvärda träd och efterföljare på mark som ingår i kommunens skötselansvar (naturmark och parkmark) och flera har friställts och arbetet fortgår.
4. Försök har gjorts med att plantera ängsfröer med varierande resultat. Vid återställning av ytor används fröblandningar med både gräs och blommor.
5. I och med att vi i kommunen inte har utsett ansvarsarter och ansvarsnaturtyper så kan vi i dagsläget inte jobba med dessa.

Åtgärden innebär också att planenheten och samhällsplaneringsenheten och respektive nämnder ska ta större hänsyn till naturens förutsättningar när en detaljplan fastställs.

Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden och Samhällsbyggnadsnämnden

Park- och naturenheten, Planenheten, Samhällsplaneringsenheten

A. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

A2. Motverka spridning av invasiva främmande arter.

<ol style="list-style-type: none">1. Inventering av invasiva främmande arter i kommunen.2. Kontinuerlig undanröjning av de invasiva främmande arter som finns på kommunens mark, samt de av kommunen förvaltade områden.3. Informationsinsatser om invasiva främmande arter riktat mot bland annat privatpersoner.	<ol style="list-style-type: none">1. De platser vi vet om finns inventerade och ska läggas in i GIS. Parkslide ca 27 platser Skunkkalla 1 plats Jättebalsamin 1 plats2. Parkenheten genomför redan idag åtgärder för att reducera bestånd av invasiva främmande arter på kommunens mark, främst parkslide. Antalet platser med parkslide som röjs har utökats successivt varje år från 4 platser 2017 till 15 platser 2021. Finns avsatta medel i budget 2021. För att kunna röja och hålla efter fler ytor behövs dock ytterligare medel tillföras.3. 2020 gjorde tidningen reportage om invasiva arter och vad man ska göra. Samt att det finns information på hemsidan.
Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden och Samhällsbyggnadsnämnden	Park- och naturenheten, Mottagningsenheten

A. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

A3. Förbättra kunskapsunderlaget för att kunna skydda, utveckla och restaurera.

Områden utpekade i objektskatalogen där naturvärdet är klassat utifrån olika inventeringar ska vägas samman och visas som ett objekt i GIS.

Detta arbete har redan genomförts av GIS-enheten.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

Kommunekolog, GIS-enheten

A. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

A4. Förbättra kunskapsunderlaget för att kunna skydda, utveckla och restaurera.

Kunskapen om förekomst av känsliga och skyddsvärda arter ska förbättras.

Genom att involvera medborgarna att rapportera in sina fynd av känsliga och särskilt skyddsvärda arter till Artportalen bidrar alltså till att öka kunskapen om dessa arter.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

Kommunekolog

B. Förvaltning av skyddade och skyddsvärda områden och värdeelement för att bevara skyddsvärda naturtyper och arter

B1. Tillsyn av skyddade områden

Skyddade områden beslutade av kommunen: <ul style="list-style-type: none">- Kvarnsjöns naturreservat- Nolhaga bergs naturreservat- Hjortmarka naturreservat- Gräfsnäs kulturreservat	Tillsynen av de av kommunen skyddade områden kommer att göras enligt följande: <ul style="list-style-type: none">- Kvarnsjöns naturreservat: 2021- Nolhaga bergs naturreservat: 2022- Hjortmarka naturreservat: 2023- Gräfsnäs kulturreservat: det behöver utredas vem som har tillsynsansvar.
Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden	Kommunekolog

B. Förvaltning av skyddade och skyddsvärda områden och värdeelement för att bevara skyddsvärda naturtyper och arter

B2. Uppdaterade skötselplaner

Skötselplanerna för områdena i B1 ska ses över och revideras vid behov.	I samband med tillsynen kommer skötselplanerna att ses över så att förvaltningen och skötseln av området överensstämmer med reservatets syfte.
Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden och Samhällsbyggnadsnämnden	Kommunekolog, Park- och naturenheten

Naturanpassad samhällsbyggnad

Åtgärderna inom naturanpassad samhällsbyggnad bidrar till att främja ekosystemtjänster, till att nå nationella miljömål och globala hållbarhetsmål.

Åtgärderna främjar bl.a. följande ekosystemtjänster:

Lokalklimat och renare luft
Klimatanpassning
Grön infrastruktur
Kulturarv
Stadsodling
Naturupplevelser
Hälsa och rekreation

Åtgärderna bidrar främst till att nå miljömålen:

God bebyggd miljö
Ett rikt växt- och djurliv

Åtgärderna bidrar främst till följande globala mål:

3. God hälsa och välbefinnande
6. Rent vatten och sanitet
11. Hållbara städer och samhällen
13. Bekämpa klimatförändringarna
15. Ekosystem och biologisk mångfald

C. Värdefulla områden och värdeelement ska inte exploateras

C1. Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser och naturvårdsprogram i fysisk planering

1. Uppdatera underlaget i naturvårdsdatabasen regelbundet.
2. Naturvärdesinventeringar genomförda i samband med detaljplaner och annan fysisk planering ska samlas på ett ställe och kartskikt ska göras tillgängliga i GIS.

1. GIS-enheten har under 2020 gjort ett omfattande arbete med att uppdatera befintliga GIS-underlag, bland annat har Naturvårdsprogrammets objektskatalog lagts in i GIS-skikt. Behöver följas upp regelbundet.
2. I avrop och upphandling av Naturvärdesinventeringar för detaljplaner och planprogram ingår att konsulten ska skicka in resultaten i GIS-skikt.

Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden, Samhällsbyggnadsnämnden och Kommunstyrelsen

Kommunekolog, GIS-enheten, Planenheten, Samhällsplaneringsenheten

C. Värdefulla områden och värdeelement ska inte exploateras

C2. Hänsynsnivåer ska beaktas vid fysisk planering och exploatering.

- Riktlinjerna i detta dokument ska följas, likaså checklistorna i bilaga 2.
- Riktlinjerna ska utvärderas och revideras inför nästa upplaga av naturvårdsprogrammet.
- Checklistorna ska förfinas under användningens gång.

Vi ska börja jobba med att använda checklistorna för att kunna hitta ett arbetssätt som fungerar när det gäller till vilken hänsyn som ska tas till de olika nivåerna av naturvärdesklassning i samhällsplaneringsprocessen.

Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden, Samhällsbyggnadsnämnden och Kommunstyrelsen

Kommunekolog, Bygglovsenheten, Planenheten, Samhällsplaneringsenheten

C. Värdefulla områden och värdeelement ska inte exploateras

C3. Naturvärdesinventering ska genomföras vid fysisk planering, speciellt detaljplaner och planprogram som antas medföra betydande miljöpåverkan.

1. Samråd med berörda tjänstepersoner ska ske för bedömning om planer antas medföra betydande miljöpåverkan.
2. Utvärdering av naturvärdesinventeringens resultat ska ske i samråd med kommunekologen.

1. Undersökningen om detaljplanen kan antas innebära betydande miljöpåverkan går igenom tillsammans med kommunekolog, hälsoskyddsenheten och miljöskyddsenheten.
2. Naturvärdesinventeringar genomförs i samtliga detaljplaner och planprogram som berör naturmark.

Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden,
Samhällsbyggnadsnämnden och Kommunstyrelsen

Kommunekolog, Hälsoskyddsenheten, Miljöskyddsenheten, Planenheten,
Samhällsplaneringsenheten

D. Säkra tillgången till bostadsnära natur

D1. Skydda och utveckla tätorters grönområden

Upprätta grönstrukturplaner för tätorterna som del i eller kopplat till ÖP, FÖP, Stadsplan.

Park- och naturenheten jobbar med att ta fram grönstrukturer som en del i arbetet med Stadsplanen.

Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden, Samhällsbyggnadsnämnden och Kommunstyrelsen

Kommunekolog, Park- och naturenheten, Samhällsplaneringsenheten

D. Säkra tillgången till bostadsnära natur

D2. Skydda och utveckla grönområden i anslutning till skolor och förskolor.

Analysera förekomsten av grönområden i anslutning till skolor och förskolor. Skolnära och förskolenära skogar ska ingå i grönstrukturplanerna för tätorterna.

Park- och naturenheten jobbar med en lekplatsplan och ritar även med grönområden/närnatur i anslutning till kommunens lekplatser (inte privata lekplatser), men har inte resurser för att göra en bedömning av grönytans värde och kvalitet. Förskolors och skolors utemiljöer finns inte med i lekplatsplanen då det är barn- och ungdomsförvaltningen som ansvarar för dem.

Ansvarig nämnd: Miljöskyddsnämnden, Samhällsbyggnadsnämnden och Kommunstyrelsen

Kommunekolog, Park- och naturenheten, Samhällsplaneringsenheten

E. Naturanpassning i fysisk planering av mark och vatten

E1. Ekosystemtjänstbedömning ska genomföras vid fysisk planering, speciellt detaljplaner och planprogram

- Checklisten i del 2 ska följas som ett första steg innan bättre alternativ har arbetats fram.
- Checklisten i del 2 ska utvärderas och revideras kontinuerligt.

EST-analys för staden Alingsås finns snart framtagen
Planenheten har börjat skriva in ekosystemtjänstbedömningar i planbeskrivningar
Checklisten behöver revideras utifrån användningen

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden,
Kommunstyrelsen, Miljöskyddsnämnden

Kommunekolog, Planenheten, Samhällsplaneringsenheten

F. Naturanpassning i fysisk planering av mark och vatten

E2. Naturanpassade lösningar vid fysisk planering och stärkt satsning på pilotprojekt

- Naturanpassade lösningar ska användas så långt det är möjligt i exempelvis detaljplaneringen, såsom erosionsskydd, översvämningsskydd, mm.
- Pilotprojekt ska genomföras för att testa olika lösningar för att stärka ekosystemtjänster och klimatanpassning samt samla kunskap om hur olika lösningar fungerar.

Att tänka utanför boxen och testa nya lösningar är tidskrävande i början, samtidigt är det en kreativ process som kan skapa engagemang och meningsfullhet.

Exempelvis:

- Variera erosionsskydd utifrån lämplighet och anpassning till omgivande miljö, såväl i funktion som estetik.
- Dagvattenlösningar går att utforma på många olika sätt för att göras naturanpassade och mångfunktionella så att de kan bidra även till exempelvis rekreation och biologisk mångfald.

Ansvarig: Kommunstyrelsen,
Samhällsbyggnadsnämnden, Miljöskyddsnämnden

Park- och naturenheten, Trafik- och planeringsenheten, Planenheten,
Samhällsplaneringsenheten.

Kunskapsspridning

Åtgärderna inom kunskapsspridning och medborgarsynpunkter bidrar till att främja ekosystemtjänster, till att nå nationella miljömål och globala hållbarhetsmål.

Åtgärderna främjar bl.a. följande ekosystemtjänster:

Lokalklimat och renare luft
Kulturarv
Naturupplevelser
Hälsa och rekreation

Åtgärderna bidrar främst till att nå miljömålen:

God bebyggd miljö
Ett rikt växt- och djurliv
Begränsad klimatpåverkan

Åtgärderna bidrar främst till följande globala mål:

3. God hälsa och välbefinnande
11. Hållbara städer och samhällen
13. Bekämpa klimatförändringarna
15. Ekosystem och biologisk mångfald

G. Skapa en naturlig samlingspunkt för kunskapsspridning

G1. Utred befintliga fora för kunskapsspridning och förstärka dessa fora.

- Miljöskyddsnämnden håller Miljöpolitiskt forum 2-3 ggr per år.
- Naturvårdsgruppen är en förvaltningsöverskridande grupp som syftar till att samla kommunens kompetens inom naturvårdsområdet och samordna arbetet kring de frågor som rör förvaltning och nyttjande av naturområden.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden, Kommunstyrelsen

Kommunekolog, Miljöstrateg, m.fl.

H. Naturguide

H1. En populärvetenskaplig naturguide ska tas fram.

- Turism- och evenemangsenheten har ett pågående arbete med att lägga upp grönområden och naturreservat på turistbyråns hemsida.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden, Kultur- och Utbildningsnämnden

Kommunekolog, Turistinformatör, m.fl.

Friluftsliv på Ömmern. Foto: Anders Löfgren